

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

КОБЕЦЬ ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЙОВИЧА

на тему: **«ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ**

ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ»,

що подана на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю **13.00.04** – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сьогодні в українському суспільстві виникла об'єктивна потреба у професійній підготовці висококваліфікованих менеджерів нової формації, інтелектуально та духовно розвинутих, здатних до формулювання чітких цілей, прийняття управлінських рішень у складних непередбачуваних ситуаціях, виконання професійних управлінських завдань, розв'язання конфліктних ситуацій у колективі, встановлення ефективних взаємин з іншими людьми, що пов'язано з необхідністю формування у них готовності до професійної діяльності.

Поділяємо позицію науковця у тому, що останнім часом суттєво зросли вимоги з боку суспільства до підвищення ефективності управлінської діяльності. У нашому баченні, саме належний рівень сформованості готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності позитивно вплине на розвиток професійного потенціалу, управлінської компетентності, керування власним професійним саморозвитком. З огляду на наведені факти, повністю підтримуємо здобувача в тому, що формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у вищому навчальному закладі потребує виваженого підходу й реального вдосконалення, шляхом наповнення освітнього процесу сучасними інноваційними технологіями, формами і методами навчання.

Встановлено, що, не дивлячись на значну кількість публікацій, теоретичні та практичні питання підготовки майбутніх менеджерів до професійної діяльності не можна вважати належним чином висвітленими як в управлінській,

психолого-педагогічній, так і методичній літературі. Підсилюють актуальність дисертаційного дослідження Валентина Миколайовича суперечності, які виявлені та потребують цілеспрямованого розв'язання під час організації підготовки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти. Таким чином, можемо констатувати, що наукове дослідження, яке представлено на захист, є, безумовно, своєчасним та практично спрямованим.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Аналіз дисертаційного дослідження дає змогу засвідчити, що здобувачем отримано вагомі наукові результати. Так, вперше теоретично обгрунтовано, практично реалізовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у ЗВО: реалізація моделі формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності; активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх менеджерів на засадах контекстного підходу; діалогізація відносин викладачів та студентів в освітньому процесі ЗВО. Цінним у науковій площині вважаємо те, що дисертантом удосконалено форми, методи, спрямовані на формування складових готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності. Відзначимо, що автор виважено підійшов до уточнення й конкретизації понятійного конструкту «готовність майбутніх менеджерів до професійної діяльності», схарактеризувавши структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного феномену.

Ступінь обгрунтованості наукових положень і висновків. Вивчення та аналіз дисертації дає змогу констатувати, що автор використав адекватний комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів, що допомогло належним чином організувати педагогічний експеримент і провести перевірку отриманих результатів. Рецензована дисертаційна робота опирається на належну джерельну базу, яка охоплює 251 найменування, з них 17 – іноземними мовами. Представлені висновки відповідають поставленим завданням й корелюються із науковою новизною.

Відповідність структури і змісту дисертаційного дослідження чинним вимогам. Відзначимо, що рецензована дисертаційна робота є добре

структурованою. Так, здобувачем чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету й завдання дослідження, обґрунтовано вибір методів наукового пошуку. Усі складові наукового апарату корелюють між собою та є взаємоузгодженими. Тобто констатуємо, що методологічні характеристики роботи є виваженим конструктом, який заслуговує на схвалення та володіє науковою цінністю.

Зупинимось на характеристиці конкретних результатів дисертаційного дослідження Кобець Валентина Миколайовича більш детально.

Так, автор зацентрував увагу на тому, що професійна діяльність сучасного менеджера має складний і різноманітний характер, який обумовлює необхідність підготовки компетентного керівника, озброєного професійними знаннями, вміннями та навичками, сучасними інформаційними технологіями, основами науки управління, психологічною підготовкою, а також здатного діяти у мінливих умовах сьогодення.

На основі аналізу наукових джерел автор презентував власне бачення феномену «готовність майбутнього менеджера до професійної діяльності» як складне, інтегративне, динамічне особистісне утворення, що містить творче засвоєння теоретичних знань і практичних умінь управлінської діяльності, спрямованість на її успішне виконання; активізацію власного особистісного потенціалу у процесі розвитку й саморозвитку, сукупність знань, умінь і навичок ефективної взаємодії з іншими людьми та управління ними.

Вважаємо, що дисертанту на основі ґрунтовного аналізу наукової літератури вдалося представити структурно-компонентний аналіз феномену «готовність майбутнього менеджера до професійної діяльності», де виокремлено ціннісно-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісний, комунікативний компоненти та однойменні критерії. Визнаємо внесок Валентина Миколайовича у цікаво підібраному комплексі методів діагностики, що дав змогу перевірити кожний компонент сформованості готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності. Повністю схвалюємо погляд здобувача на потребі експериментальної перевірки теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування готовності майбутніх менеджерів до

професійної діяльності в освітньому процесі ЗВО.

Сильною стороною рецензованої дисертаційної роботи є теоретично обґрунтований авторський погляд на модель формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності, що одночасно є педагогічною умовою формування готовності майбутніх менеджерів до означеного виду діяльності. Авторська модель являє собою структурне поєднання концептуального, змістового, процесуального, результативного блоків, які у комплексі відображають процес формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності в освітньому процесі ЗВО та розкривають його особливості.

Цікавим визнаємо підхід щодо використання в освітньому процесі різних видів діалогів (діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-бесіда, діалог-дискусія, діалог – обмін враженнями, діалог у чат-комунікації); проблемних лекцій, лекцій-діалогів, лекцій-бесід, лекцій з аналізом конкретних ситуацій, лекцій удвох, лекцій із заздалегідь запланованими помилками; методу проблемних питань, завдань-пасток, завдань з відсутніми даними, методу незакінченого кейс-стаді, технології майстерень, мозкового штурму, ділових і рольових ігор, методу проєктів, case-методу, методу розподілу ролей, методу резюме, методу «мозкова естафета» тощо. Нами було встановлено, що автор розробив тренінг «Успішне командоутворення», що сприяв формуванню готовності до професійної діяльності за рахунок динамічного переходу діяльності майбутніх менеджерів від навчальної через квазіпрофесійну і навчально-професійну до реальної професійної діяльності. Автор довів, що діалогізацію відносин викладачів та студентів в освітньому процесі ЗВО можливо реалізовувати на трьох рівнях: початковому, поглибленому та майстерному.

Валентином Миколайовичем методологічно компетентно організовано дослідно-експериментальну роботу щодо дослідження стану сформованості готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності. Аналізуючи результати експерименту, дисертант показав себе як фахівець, що володіє операціями аналізу, синтезу, уміє узагальнювати й аналізувати результати і

використовувати методи математичної статистики (критерій χ^2 Пірсона і критерій φ^* Фішера).

До переваг дисертаційного дослідження відносимо його безсумнівне **практичне значення**, яке полягає в тому, що автором розроблені й апробовані спецкурси «Переговори в професійній діяльності менеджера», «Лідерство і командоутворення» і «Самоменеджмент у професійній діяльності менеджера». Окрім цього, дисертант оновив зміст дисциплін «Бізнес-комунікації у менеджменті», «Комунікативна культура сучасного менеджера», «Психологія менеджменту», «Кадровий менеджмент», «Стратегічний менеджмент», «Проектний менеджмент», «Антикризовий менеджмент (ризик-менеджмент)» за допомогою розробки комплексу творчих вправ, практичних завдань, **workshopів**, аналізу кризових ситуацій тощо.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження. Усі положення роботи якісно аргументовані й підкріплені посиланнями на відповідні джерела. З'ясовано, що представлені висновки засвідчують цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням. Проведений аналіз дисертації свідчить про глибокі теоретичні знання здобувача, досконале володіння методами наукового пошуку. Наукові публікації, які автор опублікував, підтверджують його компетентність у питаннях професійної підготовки майбутніх менеджерів до професійної діяльності. Так, до наукового доробку здобувача увійшли **31** праця, що опубліковані упродовж дванадцяти років (**2008–2020** р.р.).

Отже, у нашому баченні всі теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження Кобець В. М. є достатньо повно обґрунтованими, теоретично та методологічно виваженими, співвіднесеними з практикою. Оцінюємо їх як новий важливий внесок у теорію та практику професійної освіти. Викладення теоретичного, емпіричного, дослідного матеріалу відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету, меті. Дисертаційна робота чітко структурована. Зміст роботи відображає хід виконання завдань дослідження. Рецензована робота відрізняється грамотністю у побудові й викладі наукового матеріалу та високою культурою науково-

теоретичного мислення.

Дискусійні положення та зауваження. Належно оцінюючи позитивні здобутки, вважаємо за доцільне звернути увагу здобувача на певні *неточності, дискусійні моменти* та висловити *зауваження* й власні *судження*:

1. Доцільно було б об'єднати 4 і 5 завдання, сформулювавши його таким чином: «Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у ЗВО.

2. Аналіз освітньо-професійних програм зі спеціальності 073 «Менеджмент» у закладах вищої освіти України був би більш ґрунтовнішим у разі зосередження уваги на конкретних освітніх компонентах, які формують загальні і фахові компетентності.

3. На с. 53 дисертації автор зазначає, що «підготовка менеджерів у закладах вищої освіти повинна адаптуватися до європейських вимог», відповідно бажано було б здійснити аналіз зарубіжного досвіду підготовки майбутніх менеджерів у контексті формування готовності до професійної діяльності.

4. Позитивно оцінюючи обґрунтовані здобувачем у процесі дослідження компоненти і критерії сформованості готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісний, комунікативний) зауважимо, що у тексті дисертації варто було б схарактеризувати відмінності між ними.

5. Ґрунтовним надбанням дисертанта вважаємо розроблену і реалізовану модель формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності. На нашу думку, варто було б її, по-перше, виділити в якості завдання дисертаційного дослідження, по-друге, виокремити її в окремий параграф, зосередивши увагу на описі її характеристик та особливостях реалізації у ЗВО.

6. Відзначимо деякі дискусійні моменти щодо моделі формування готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності. Так, у розробленій моделі представлені лише дві педагогічні умови, а це замало. Якщо

йдеться про освітній процес, варто було б приділити увагу практичній підготовці і представити різні види практик у моделі; у концептуальному блоці виділити методологічні підходи підготовки майбутніх менеджерів до професійної діяльності, тим більше, що вони детально описані у п. 1.1. дисертаційного дослідження. У результативному блоці поряд із компонентами бажано було представити рівні сформованості готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності.

7. Позитивно оцінюючи розробку двох тренінгів: тренінг розвитку лідерських якостей і тренінг «Успішне командоутворення», хотілося б відмітити, що робота би значно виграла, якщо в додатках було представлено детальний опис тренінгових занять з конкретизацією змістового наповнення: психогімнастичних вправ, групових дискусій, методу аналізу ситуацій тощо.

Висновки щодо відповідності дисертаційного дослідження чинним вимогам та можливість присудження наукового ступеню. Проте, висловлені зауваження і побажання не зменшують наукового значення дисертаційного дослідження і не впливають на його, беззаперечно, високу позитивну оцінку. Рецензована дисертація є самостійною завершеною науковою працею, а її результати мають наукову новизну, теоретичну й практичну значущість та є важливими для педагогічної науки. У зв'язку із зазначеним, рецензоване дисертаційне дослідження вважаємо таким, що демонструє глибоке розуміння автором сучасних підходів до фахової підготовки майбутніх менеджерів у площині формування у них готовності до професійної діяльності.

Отже, правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертація **«Формування готовності майбутніх менеджерів до професійної діяльності в процесі навчання у вищому навчальному закладі»** є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (п. 9, 11, 12, 13, 14), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, паспорту спеціальності, а її автор – **Валентин Миколайович Кобець** заслуговує на присудження йому наукового

ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти
і менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка



Сорока О. В.

